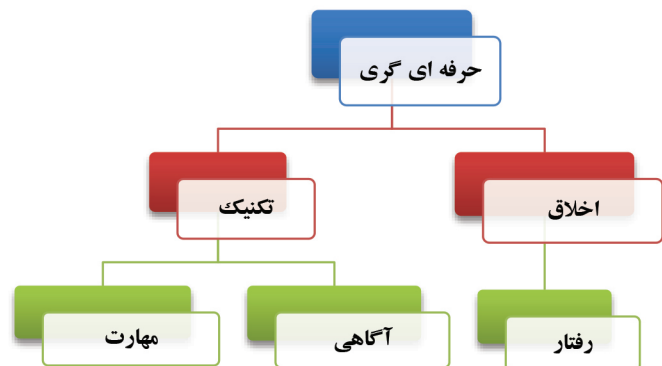

نظام دیده بانی، نیازسنجی، آسیب شناسی و ارتقای ارزش ها و اخلاق حرفه ای پزشکی

Institute for Futures Studies in Health

در بسته ی اعتلای اخلاق حرفه ای بر "نظام دیده بانی، نیازسنجی، آسیب شناسی و ارتقای ارزش ها و اخلاق حرفه ای پزشکی در نظام عالی آموزش سلامت" تاکید شده است. در این مستند سعی گردیده نگاهی دقیق تر به ابعاد مختلف این موضوع داشته باشیم.

اخلاق و اخلاق پزشکی

"اخلاق" عبارت از مجموعه آداب و رسوم افراد و اجتماعات بشری و قواعد و قوانینی که بر احساسات و کارهای افراد جامعه حکم فرماست. در این میان "اخلاق حرفه ای" اصول اخلاق را در معنای خاص یک حرفه بیان می کند. بنابراین ابتدا بایستی اخلاق را شناخت و سپس با توجه به موقعیت و فضای هر حرفه، اخلاق حرفه ای ویژه ی آن حرفه را تبیین نمود.

اخلاق پزشکی یکی از شاخه های کاربردی علم اخلاق می باشد، که به دلیل جایگاه رفیع و متعالی حرفه ی پزشکی از جایگاه خاصی برخوردار است. اخلاق پزشکی تنها منحصر به رشته ی پزشکی نیست بلکه کلیه فعالیت های عمومی و اختصاصی کارکنان حوزه ی بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با موضوعات موجود در اخلاق پزشکی مرتبط می باشد.

از جمله ی این موضوعات می توان به رازداری، حقیقت گویی مبتنی بر اول، چگونگی پاسخ به درخواست درمان نابجا، اخلاق پزشکی سنتی و نوین، اخذ رضایت آگاهانه از مراجعین، اصول آموزش به مراجعین، اخلاق در پژوهش، خطا در ارائه خدمات حرفه ای اشاره نمود. از طرفی اخلاق پزشکی تنها محدود به حوزه ی ارائه خدمات به بیماران نیست، بلکه اخلاق در حوزه ی آموزش عالی نظام سلامت و اخلاق در پژوهش نیز از اهمیت به سزایی برخوردار است.

مقدمه

رمز بقا و توسعه ی جوامع بشری، توجه به اصول و موازین اخلاقی می باشد. در طول تاریخ نیز بسیاری جوامع از طریق گرایش به همین اصول و ارزش های بنیادی توانسته اند خود را از بحران ها نجات دهند. مراکز آموزش عالی به عنوان پیشگامان حرکت های فرهنگی و اجتماعی، بر نهادینه کردن اصول و ارزش های اخلاقی در جامعه تاثیر گذاری زیادی دارند. پایبندی و رعایت اصول و موازین اخلاق حرفه ای از سوی جامعه ی دانشگاهی لازمه ی توسعه و تعالی آموزش عالی به ویژه نظام آموزش عالی سلامت می باشد.

حرفه ای گری

به منظور جلب اعتماد جامعه به حرفه ی پزشکی، حرفه ای گری یا پروفیشنالیزم امری ضروری است. تعاریف متعددی از حرفه ای گری شده است و در تمامی این تعاریف نگرش ها و رفتارهای مشترکی وجود دارد که عبارتند از؛ فداکاری و از خود گذشتگی، محبت و دلسوزی، احترام به دیگران، برقراری ارتباط مناسب با دیگران، پذیرش اشتباه و خطا و اشتباه، دانش پژوهی، تعهد و مسئولیت پذیری، رازداری، و صداقت و راستگویی. حرفه ای گری بر دو بعد تکنیکی (آگاهی و مهارت) و اخلاقی (رفتار) استوار است (شکل ۱). بعد تکنیکی آن به معنای برخورداری از عملکرد شایسته و مهارت در کار است که از طریق تحصیلات دانشگاهی کسب می شود. از نظر اخلاقی، عملکرد معلمی با هدف خدمت به جامعه و پاسخگویی به نیاز های آن هدایت می گردد.

اخلاق در نظام عالی آموزش سلامت

علم اخلاق پزشکی از جمله علمی است که صاحب نظران مختلفی در تدوین اصول نظام دیده بانی و رصد آن نقش دارند به عبارتی حقوق دانان در مباحث حقوقی، فلاسفه در مباحث فلسفی و فقها در طرح فتاوی مرتب با موضوعات مختلف در زمینه اخلاق حرفه ای نقش دارند. جهت رصد مناسب حرکت، در گام اول تعیین ابعاد مختلف اخلاق حرفه ای و تحلیل مفهومی آن اولویت دارد در گام بعدی شاخص های اخلاق حرفه ای تعیین می گردد و در ادامه، در مقاطع زمانی خاص، میزان دستیابی به موازین مطلوب سنجیده شود.

نظام دیده بانی، آسیب شناسی و نیاز سنجی اخلاق حرفه ای می تواند در جهت ارتقای مهارت، آگاهی و رفتار از طرق پیمایش، پایش، ردگیری و شبیه سازی اخلاق حرفه ای طراحی شود. از جمله محورهای مهم طراحی این نظام، باز تعریف کدهای اخلاق حرفه ای و مهارت های ارتباطی بر اساس آموزه های ایرانی و اسلامی و طراحی ابزار در جهت اجرای مطالعه پیمایشی ارزش ها در میان فراگیران، می باشد.

نتیجه گیری:

طراحی نظام دیده بانی، نیاز سنجی و آسیب شناسی اخلاق حرفه ای موضوعی کاربردی از اخلاق است که سعی دارد با استفاده از روش های تحلیل صحیح، درست و نادرست را در حیطه ی عملکرد در طب و مراقبت های بهداشتی تبیین نماید. در تدوین اصول و تکمیل موضوعات مطرح در طراحی این نظام، توجه به سه بعد اساسی اخلاق حرفه ای و تحلیل مفهومی آن ضروری است.

مبنای شکل گیری و اهمیت اخلاق در آموزش عالی، چگونگی تنظیم رفتار جامعه ی دانشگاهی در یک اجتماع علمی می باشد. اخلاق در آموزش عالی به مشخص کردن حدود رفتارهای مناسب و نامناسب و هدایت اعضای هیئت علمی در اجرای مسئولیت های حرفه ای می انجامد. اخلاق حرفه ای در آموزش عالی دارای دو بعد اساسی؛ اخلاق درون فردی و اخلاق میان فردی (اجتماعی) می باشد که در آموزش عالی جنبه ی اجتماعی اخلاق دارای وزن و اهمیت بیشتری می باشد. در این میان یکی از چالش هایی که آموزش پزشکی با آن دست و پنجه نرم می کند، ایجاد و تاثیر گذاری بر شکل گیری شخصیت حرفه ای و رفتارهای مرتبط با حرفه ای گری، به عبارت دیگر بعد اخلاقی حرفه ای گری می باشد.

رعایت اخلاق حرفه ای و آموزشی تضمین کننده ی سلامت فرآیند یاددهی و یادگیری در دانشگاه بوده و موجب افزایش تعهد پاسخگویی اساتید نسبت به نیاز دانشجویان می شود. بر اساس مبانی اخلاق حرفه ای، یک استاد بایستی در دو بعد خود را ملزم به رعایت اصول اخلاقی بداند؛ اول به جهت جایگاه تاثیر گذاری که بر رفتار و افکار فراگیران دارد باید خود را آراسته به فضایل اخلاقی نماید و بداند موثرترین روش در انتقال ارزش های اخلاقی مثبت، آشکار شدن آن ها در رفتار یاددهنده است. دوم اساتید به جهت وظیفه ای که در قبال برآوردن نیازهای آموزش دانشجویان دارند باید با رعایت حداکثری اصول اخلاقی در انجام وظایف حرفه ای، مسئولیت های آموزشی خود را به بهترین نحو ممکن به انجام برسانند. به عبارت دیگر، راه انتقال ارزش ها و اخلاق حرفه ای، توجه به کوریکولوم پنهان در نظام عالی آموزش سلامت می باشد.

نظام دیده بانی، نیاز سنجی و آسیب شناسی اخلاق حرفه ای

دیده بانی و آسیب شناسی عبارت است از زیر نظر داشتن یک حیطه ی خاص با هدف شناسایی چالش ها و فرصت های آتی موجود در آن حیطه. از آنجایی که تمامی فعالیت های عمومی و اختصاصی کلیه کارکنان حوزه بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به نوعی با موضوعات موجود در اخلاق حرفه ای مرتبط است، در مسیر حرکت به سمت نهادینه سازی اخلاق حرفه ای داشتن یک مکانیسم مناسب جهت رصد دقیق و موفق می تواند طی مسیر را هموارتر کند.

